

Brüssel, 25. november 2021
(OR. en)

13816/1/21
REV 1

LIMITE

TELECOM 416

MÄRKUS

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Digiõigused ja -põhimõtted – Poliitiline mõttevahetus

Euroopa Ülemkogu on rõhutanud digiülemineku tähtsust Euroopa jõukuse, julgeoleku ja konkurentsivõime ning meie ühiskonna heaolu jaoks. Sellega seoses märkis ülemkogu, et komisjoni teatis „Digikompass 2030: Euroopa tee digikümnendil“ on samm järgmise kümnendi Euroopa digiarengu kujundamise suunas¹.

Digitehnoloogia on muutmas meie elu kõiki aspekte ja pakub enneolematuid võimalusi. COVID-19 pandeemia on radikaalselt muutnud digitaliseerimise rolli ja selle tajumist meie ühiskonnas ja majanduses ning kiirendanud selle tempot. Kuid see on Euroopa Liidus suurendanud ka digilõhet hästi ühendatud linnapiirkondade ning maapiirkondade ja äärealade vahel ning ühtlasi inimeste vahel, kellest ühed saavad täielikult kasutada rikkalikku, juurdepääsetavat ja turvalist digikeskkonda, teised aga mitte.

¹ Euroopa Ülemkogu liikmete avaldus, 25. märts 2021.

Suured digivaldkonna ettevõtted on muutunud üha võimsamaks ning nende ärimudelid ja ulatuslik kontroll meie andmete üle annavad neile võimaluse mõjutada meie demokraatlikku protsessi. Digitehnoloogia suurendab lõhet vaeste ja privilegeeritud inimeste vahel; see kätkeb endas mitmeid riske seoses ohutuse ja turvalisusega ning valikuvabaduse ja põhivabaduste piiramisega. Privaatsuse rikkumine, ebaseadusliku sisu ja ebaseaduslike toodete levik, desinformatsiooni ja küberkuritegevuse levimine, inimeste massilise jälgimise oht, internetitsensuur ja algoritmide kallutatus võivad takistada inimestele era- ja avalike teenuste õiglast ja mittediskrimineerivat osutamist ning on üha enam levinud. Sellised probleemid võivad kahjustada euroopalikku eluviisi ja ühiskonnamudelit. Mõningal määral meenutab digipööre ajaloolisi arenguid, kus tehnoloogia ja progress on mõjutanud meie ühiskonna struktuuri.

ELil on võimalus ja kohustus suunata oma kodanikke digiühiskonna ajastusse, kus inimesed ületavad oma ebaküpsuse digivaldkonnas, et saada teadlikuks oma digiõigustest, ning kus valitsused saavad selgelt määratleda oma ootused tehnoloogia pakkujate suhtes, et tagada üksikisiku õigused ja vabadused ning ühtlasi luua keskkond, kus saab lahendada pakilisi ühiskondlikke probleeme.

Nagu on selgitatud 2030. aasta digikompassis, on ELil visioon Euroopast, mis on kooskõlas Euroopa väärtustega 2030. aastaks täielikult digitaliseeritud. See on Euroopa, mis toetab innovaatilisi ettevõtteid ja võimestatud kodanikke inimkeskses, kaasavas, jõukas ja kestlikus digiühiskonnas. Hiljuti vastu võetud programm „Tee digikümnenndisse“ on esimene samm meie juhtpositsiooni edasiseks tugevdamiseks digivaldkonnas ning kodanike ja ettevõtjate võimestamiseks, muutes seeläbi digitaliseerimise Euroopa majanduskasvu ja sotsiaalse heaolu mootoriks. Komisjon tegeleb praegu digiõiguste ja -põhimõtetega, mis tagavad kestliku, inimkeskse ja väärtuspõhise digipöörde, ning kavatseb esitada käesoleva aasta lõpuks ettepaneku ühise deklaratsiooni vormis.

See deklaratsioon, milles käsitletakse ELi digiõigusi ja -põhimõtteid, peaks saama võrdlusraamistikuks kõigi eurooplaste jaoks, teavitama ja võimestama neid seoses õiguste, vabaduste ja põhimõtetega, mis on sätestatud Euroopa Liidu õigusraamistikus, ning aitama tagada, et neid õigusi, vabadusi ja põhimõtteid järgitakse internetis samal viisil kui väljaspool interneti. See peaks suunama poliitikakujundajaid ühises jõupingutuses määrata kindlaks Euroopa tee kestliku ja inimkeskse digimaailma loomiseks ning andma ELi poliitikameetmetele kindla koha Euroopa digipöörde suunas liikumisel. Kõnealusel deklaratsioonist võiks seega saada ka ülemaailmne võrdlusalus digipöördet tulenevate ühiskondlike ja eetiliste küsimuste käsitlemisel.

Alates sellest, kui see algatus käesoleva aasta märtsis digikompassi teatises esmakordselt välja kuulutati, on komisjon aktiivselt suhelnud kodanike ja asjaomaste sidusrühmadega, et anda neile võimalus väljendada oma seisukohti. 2021. aasta mais algatas komisjon ulatusliku veebipõhise avaliku konsultatsiooni kavandatavate digipõhimõtete teemal, mille aluseks on mitu põhivaldkonda, mis vastavad digikompassi teatises kindlaks määratud valdkondadele: üldine juurdepääs internetiteenustele; üldine digiharidus ja digioskused, et inimesed saaksid aktiivselt osaleda ühiskonnas ja demokraatlikes protsessides; juurdepääsetavad ja inimkesksed digitaalsed avalikud teenused ja haldus; juurdepääs digitaalsetele tervishoiuteenustele; avatud, turvaline ja usaldusväärne veebikeskkond; laste ja noorte kaitse ja võimestamine veebikeskkonnas; Euroopa digitaalidentiteet; juurdepääs keskkonnahoidlikele digiseadmetele, -süsteemidele ja -teenustele; ning inimkesksete algoritmide eetikapõhimõtted.

Komisjon korraldas ka osalusseminare kodanikuühiskonnaga, sihtotstarbelisi intervjuusid ning konsultatsiooni laste ja nende õpetajatega. Samuti viis komisjon läbi Eurobaromeetri uuringu, et koguda liikmesriikides ja eri vanuserühmades arvamusi, keskendudes eelkõige noortele ja erineva sotsiaalse taustaga inimestele. Need konsultatsioonid on aidanud välja töötada deklaratsiooni kavandi, mille komisjon esitab pärast transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika nõukogu istungit.

- Konsultatsioonid näitasid, et Euroopa deklaratsiooni digiõiguste ja -põhimõtete kohta toetatakse laialdaselt. Eurobaromeetri uuringu tulemustest ilmnes, et suure hulga kodanike (82%) arvates oleks kasulik määrata kindlaks ühine Euroopa visioon digiühiskonnast ja seda edendada, koostades õiguste, põhimõtete ja väärtuste loetelu.
- Lisaks märkis 77% vastanutest, et nad sooviksid rohkem teada oma õigustest internetikeskkonnas, kusjuures märkimisväärne arv inimesi (34%) märkis ka, et nad ei ole teadlikud, et selliseid õigusi nagu väljendusvabadus, eraelu puutumatus ja mittediskrimineerimine tuleks austada ka internetis.
- Avalikus konsultatsioonis osalejad rõhutasid sageli, et Euroopa digiühiskond peaks põhinema Euroopa väärtustel ning et on väga tähtis, et euroopalikus digiühiskonnas ei jäetaks kedagi kõrvale.

Nende konsultatsioonide tulemusi võetakse arvesse digiõigusi ja -põhimõtteid käsitleva Euroopa deklaratsiooni ettepanekus. See deklaratsioon tugineb ka hiljutistele deklaratsioonidele (nt Lissaboni deklaratsioon, Berliini deklaratsioon ja Tallinna deklaratsioon) ning sellistele liikmesriikide algatustele nagu Hispaania digiõiguste harta, Itaalia internetiõiguste deklaratsioon, Portugali digiajastu inimõiguste harta, Taani valge raamat parema sotsiaalse kokkuleppe kohta suurte tehnoloogiaettevõtetega ning Sloveenia, Tšehhi Vabariigi, Slovakkia ja Austria poolt esitatud mitteametlik dokument õigusriigi edendamise kohta digiruumis: inimõigustel põhinev lähenemisviis uutele ja kujunemisjärgus digitehnoloogiatele.

Eeltoodut arvestades palutakse ministritel vastata järgmistele aruteluküsimustele:

1. Kas digiõigusi ja -põhimõtteid käsitlevas Euroopa deklaratsioonis tuleks ette näha edasine tegevus järgmiseks kümnendiks ning kas see peaks olema esimene samm ülemaailmse võrdlusaluse kindlaksmääramisel koos partneritega, kes on võtnud omaks ELi demokraatlikud väärtused?
2. Kas olete nõus, et eespool kirjeldatud valdkonnad on hea alus, et koostada üldine deklaratsioon digikümneni digipõhimõtete kohta?